

Obsah

Úvod	13
I. NAŠE VÝŽIVA Z BIOLOGICKÉHO HLEDISKA	15
K čemu živý organismus potřebuje výživu	15
Kolik kalorií máme jíst denně	16
Jak člověk reguluje svůj denní příjem potravy	19
Odkud pochází energie v naší výživě	20
Jak získávají energii živočichové	21
Jakou kalorickou hodnotu mají potraviny	23
Co je biologická hodnota potravy	25
Cukry (glycidy) v naší výživě	27
Využívání glycidů v lidském organismu	27
Kolik cukrů jíme denně	30
Co jsou tzv. prázdné kalorie	30
Jaký význam má požívání tuků	32
Využití tuků v lidském organismu	32
Kolik tuků máme jíst denně	32
Který druh tuku je pro výživu vhodný	33
Cholesterol ve výživě a jeho význam	35
Výživa bílkovinami a její význam	36
Jak si organismy opatřují dusík	36
Co víme o bílkovinách	37
Bílkoviny plnohodnotné i neplnohodnotné	38
Nezbytné aminokyseliny	39
Dusíková rovnováha	39
Pozitivní a negativní dusíková bilance	39
Bílkovinné minimum a optimum	41
Obsah bílkovin v našich potravinách	42
Vegetariánský směr ve výživě a jeho dnešní chápání	42
Látková přeměna a její regulace	44
Účast enzymů v látkové přeměně	46

Vitamíny a antivitamíny	46
Vitamíny rozpustné v tucích, jejich funkce a obsah v hlavních potravinách	47
Vitamíny rozpustné ve vodě, jejich funkce a obsah v hlavních potravinách	49
Čím se snižuje obsah vitamínů v potravinách	55
Co víme o antivitamínech	55
Nerostné soli a stopové prvky	56
Voda a elektrolyty	61
Několik slov o nápojích	64
Minerální vody	64
Ovocné nápoje	65
Ostatní nealkoholické nápoje	65
Alkoholické nápoje	65
Cizorodé látky v potravinách	66
Radioaktivita potravin a její nebezpečí	67
II. BOJ LIDSTVA PROTI HLADU	69
Výživa obyvatelstva naší zeměkoule	69
Zeměpis hladu	70
Vliv nedostatku výživy na lidské zdraví	72
Kwašiorkor – choroba z nedostatku bílkovin a kalorií	72
Xerofthalmie – slepota dětí, jimž chybí vitamín A	73
Beri-beri a pelagra – následky jednostranné výživy	73
Kurděje, křivice a způsob boje proti nim	74
Proč choroby z nedostatku výživy mizí tak pomalu	75
Stačí naše planeta uživit své obyvatelstvo?	76
Věda pomůže nasytit příští generace	77
III. PLÁNOVÁNÍ VÝŽIVY V SOCIALISTICKÉ SPOLEČNOSTI	80
Nedostatky ve výživě při kalorickém nasycení	80
Normy výživy a jejich význam	83
Věda ovlivňuje výrobu potravin	84
Výživa národa a zahraniční obchod	84
Společné stravování a jeho vliv na správnou výživu	85
IV. VÝŽIVA ÚMĚRNÁ VĚKU A PRÁCI	87
Zásady správné výživy v každodenní praxi	87
Normy a pravidla výživy kojenců a batolat v jeslích	88
Normy a pravidla výživy zdravých dětí předškolního věku	91
Školní stravování a jeho perspektivy	94
Výživa pracujícího dorostu	98
Výživa studujících na vysokých školách	99
Diferencované stravování pracujících	102
Výživa pracujících za zvláštních podmínek	107
Výživa sportovců	108
Výživa v armádě	109

Výživa budoucích kosmonautů	109
Vliv výživy na zajištění aktivního stáří	110
V. LÉČEBNÁ VÝŽIVA	112
Nejstarší zprávy o léčení dietou	112
První počátky vědecké dietetiky	113
Hlavní zásady dnešní dietetiky	115
Československý dietní systém	117
Náplň práce dietních sester	118
Zásady dietního systému pro nemocnice	120
Úprava dietního systému pro lázeňské ústavy	132
Uplatňování dietního systému v dietních jídelnách a jiných zařízeních společného stravování	136
VI. VÝŽIVA PŘI NEMOCECH TRÁVICÍHO ÚSTROJÍ	139
Zpracování potravy v ústech	139
Trávení v žaludku	141
Trávení a vstřebávání v tenkém střevě	144
Funkce tlustého střeva	146
Úloha léčebné výživy při nemocech trávicího ústrojí	146
Diety při nemocech v dutině ústní, hltanu a jícnu	150
Výživa a zubní kaz	150
Výživa nemocných při zhoršeném kousání	151
Diety tekuté a kašovitě	151
Výživa sondou	152
Výživa nemocných při ztíženém polykání	153
Dietní postup po tonzilektomii	153
Výživa nemocných při zhoršené průchodnosti jícnu	154
Diety při funkčních poruchách jícnu	154
Diety při zánětech a poleptání jícnu	154
Diety při nádorech jícnu	155
Dnešní možnosti umělé výživy	157
Diety při nemocech žaludku a dvanáctníku	158
Výživa nemocných funkční žaludeční dyspepsií	159
Dieta šetřící (č. 1)	160
Výživa nemocných prudkým žaludečním katarem	163
Dietní postup při prudkém žaludečním kataru	164
Výživa nemocných chronickým žaludečním katarem	164
Dieta lehce stravitelná, chuťově výrazná (č. 2)	165
Výživa nemocných vředovou chorobou žaludku a dvanáctníku	167
Vývoj názorů na složení diet při vředové chorobě	170
Dietní postup při konzervativním léčení vředové choroby, nejčastěji užívaný v ČSSR	173
Výživa nemocných žaludeční rakovinou	177
Diety při nemocech střevních	180
Střevní dyspepsie, průjem, zácpa a jejich příčiny	180
Dietní postup při náhle vzniklém průjmu	181

Dietní postup při kvasné dyspepsii	181
Dietní postup při hnilobné dyspepsii	183
Úprava diety při střevní dysmikrobii	183
Výživa nemocných prudkým střevním katarem	186
Dietní postup při prudkém střevním kataru	187
Jablečná dieta Moro-Heislerova	189
Výživa nemocných střevním katarem po odeznění hlavních potíží	199
Dieta s omezením tuku a mléčných bílkovin (č. 4)	199
Výživa nemocných vleklým střevním katarem	194
Dieta bílkovinná beze zbytků (č. 5a)	195
Výživa nemocných s porušeným vstřebáváním tuků	199
Bezlepková (bezglutenová) dieta a její význam	199
Výživa nemocných s tzv. dráždivým tračníkem	201
Léčebná výživa při vředovitém zánětu tlustého střeva	201
Léčebná výživa při prosté zácpě	204
Léčebná výživa při spastické zácpě	207
Výživa nemocných trpících hemoroidy	210
Diagnostické diety pro vyšetřování stolice	211
Schmidtova dieta	211
Modifikovaná dieta podle Labbého	211
VII. VÝŽIVA PŘI NEMOCECH JATER, ŽLUČOVÝCH CEST	
A SLINIVKY BŘIŠNÍ	212
Diety při nemocech jater	212
Význam jater pro trávení a látkovou přeměnu	212
Úloha výživy při léčení jaterních chorob	214
Výživa nemocných virusovým zánětem jater (tzv. infekční žloutenkou)	216
Dietní postup v prvním týdnu onemocnění	217
Dieta v době odeznívání choroby	217
Dieta bílkovinná s omezením tuku (č. 5)	220
Léčebná výživa při jaterní cirhóze	222
Základní bílkovinná dieta	224
Přísnější dieta při jaterní cirhóze s komplikacemi	224
Bílkovinná dieta s omezením kuchyňské soli	224
Výživa nemocných jinými vleklými jaterními chorobami	228
Léčebná výživa při hrozícím jaterním selhání	229
Dieta s vyloučením volného tuku a omezením bílkovin (č. 4a)	230
Diety při nemocech žlučových cest	232
Funkce žlučových cest a jejich význam pro trávení	232
Úloha výživy při nemocech žlučových cest	234
Výživa nemocných při prudkém onemocnění žlučníku a žlučových cest	236
Výživa nemocných při vleklém onemocnění žlučníku a žlučových cest	238
Složení diet u nás nejčastěji používaných při vleklých chorobách žlučových cest	243
Tzv. karlovarská dieta při snížené činnosti žlučníku	244

Diety při nemocech slinivky břišní.	244
Význam slinivky břišní pro trávení a látkovou přeměnu.	244
Úloha výživy při poruchách zevně sekretorické části pankreatu . .	245
Výživa nemocných při vleklé recidivující pankreatitidě v době akutní nekrózy	246
Dietní postup při akutní nekróze pankreatu podle Herforta . .	247
Dietní postup s omezením mléčných bílkovin při akutní nekróze pankreatu.	252
Dieta při vleklé recidivující pankreatitidě v klidovém mezidobí	258
Dieta při chronické pankreatitidě	258
Léčebná výživa při současné poruše zevní i vnitřní sekrece pankreatu	259
Dietní postup při záchvatu pankreatické koliky.	259
VIII. VÝŽIVA PŘI PORUCHÁCH LÁTKOVÉ PŘEMĚNY	260
Nejčastější poruchy látkové přeměny a jejich význam v dietetice	260
Poruchy látkové přeměny u nemocných trpících dnou	261
Dieta s omezením dráždivých látek, bílkovin a solí kyseliny močové (tzv. bezpurinová) č. 6	263
Odlehčovací ovocné a zeleninové dny (dieta č. 7)	265
Poruchy výživy a látkové přeměny při otylosti	265
Dietní postupy při léčení otylosti	272
Redukční dieta podle Charvátka	275
Redukční dieta č. 8 podle dietního systému	281
Některé u nás méně běžné redukční režimy	283
Redukční dieta s kontrastními a tukovými dny podle Doberského	289
Léky proti otylosti a jejich význam	295
Poruchy látkové přeměny, vznikající při cukrovce a jejich komplikacích	296
Léčení diabetiků dietou a inzulinem	302
Diabetické diety v ambulanci praxi	316
Diety s omezením glycidů (č. 8, 9a, 9), používané v nemocnicích, lázních a dietních jídelnách	318
Diabetická dieta v dietních jídelnách	323
Antiketogenní dieta při hrozícím diabetickém kómatu	323
Diabetická bílkovinná dieta s omezením tuku	326
Poruchy výživy a látkové přeměny při změnách v činnosti štítné žlázy	327
Léčebná výživa při nemoci Addisonově.	328
Hubení lidí a dnešní možnosti jejich realimentace	328
Výživná dieta č. 11 podle dietního systému	329
IX. VÝŽIVA PŘI NEMOCECH KREVNÍHO OBĚHU	332
Nemoci srdce a cév, jejichž průběh je možno ovlivnit dietou	332
Tzv. racionální dieta (č. 3) u srdečních chorob	333
Význam diety v prevenci aterosklerózy	335
Racionální dieta v „protisklerotické“ úpravě (č. 3a).	335
Úprava výživy při hypertenzní nemoci	340
Dieta s mírným omezením bílkovin a kuchyňské soli	340
Dietní opatření při srdečním selhání	340

„Neslaná“ dieta (č. 10)	342
Jiné diety používané při srdečním selhání	346
Náhražky soli a jejich význam	346
X. VÝŽIVA PŘI NEMOCECH LEDVIN A MOČOVÝCH CEST	347
Význam vnitřního prostředí organismu a úloha ledvin při regulaci jeho stálého složení	347
Dietní postup při prudkém zánětu ledvin	349
Dietní opatření při vleklém zánětu ledvin	350
Addisova dieta při hrozící urémii	353
Diety při chorobách ledvin, obsahující bílkoviny ve zvýšeném množství	355
Kdy je třeba při ledvinových chorobách omezovat kuchyňskou sůl	355
Výživa při nemocech močových cest	356
Zánětlivá onemocnění močových cest a jejich ovlivnění dietou	357
Dietní postupy měnící chemickou reakci moči	361
Výživa nemocných při močových kamenech	361
XI. VÝŽIVA PŘI NEMOCECH ALERGICKÝCH	371
Potraviny a pokrmy nejčastěji způsobující alergické reakce	372
Dietní postupy při vyhledávání potravinových alergenů	372
Diety, jimiž se snažíme celkově působit na reaktivitu organismu	375
Diety při kožních nemocech alergického původu	375
Diety při revmatické horečce a progresivním kloubním revmatismu	376
XII. VÝŽIVA PŘI NEMOCECH INFEKČNÍHO PŮVODU	379
Zásady léčebné výživy při nemocech spojených s horečkou	379
Dietní postupy při nejčastějších infekčních onemocněních (spalničky, chřipka, angina, spála, záškrt, černý kašel, infekční mononukleóza, infekční žloutenka)	380
Výživa nemocných při infekčních průjmech (salmonelózy, botulismus, dyzentérie)	385
Výživa nemocných při břišním tyfu a paratyfu	387
Dietní postupy při těžkých infekcích nervových a mozkových (dětská obrna, zánět mozkových blan, klíšťová encefalitis)	388
Výživa nemocných při plicní tuberkulóze	390
XIII. VÝŽIVA PŘI NEMOCECH KRVETVORNÉHO ÚSTROJÍ	395
Vztah výživy k tvorbě erytrocytů	395
Chudokrevnost a její léčení	396
Nemoci bílé krevní složky a jejich léčba	398
Výživa při krvácivých onemocněních	398
Praktické provádění dietní léčby při poruchách krvetvorby	398
XIV. VÝŽIVA PŘI NEMOCECH NERVOVÝCH A DUŠEVNÍCH	400
Některé speciální diety u nervových chorob	400
XV. VÝŽIVA NEMOCNÝCH PO CHIRURGICKÝCH VÝKONECH	402
Předoperační dietní příprava	402

Výživa nemocných v bezprostředním pooperačním období	405
Dietní postupy po jednoduchých operacích na trávicím ústrojí	406
Dietní postup po resekci žaludku	410
Dietní postup po operaci žlučníku	416
Dietní postupy po velkých operacích mimo dutinu břišní	416
Realimentace nemocných v dlouhodobém pooperačním průběhu	418
Realimentace po resekci žaludku a totální gastrektomii	419
Realimentace po operacích na tenkém střevě	426
Realimentace po operacích na tlustém střevě	427
Realimentace po operaci kýly a „slepého střeva“	428
Realimentace po operacích žlučníku	429
Realimentace po operacích pankreatu	429
Některé novější realimentační metody	429
Umělá výživa v chirurgii	431
Výživa těžce popálených a omrzlých	432
XVI. VÝŽIVA ŽENY V TĚHOTENSTVÍ, PO PORODU A V ŠESTI-NEDĚLÍ	433
Vliv výživy na vývoj plodu a zdraví budoucí matky při normálním průběhu těhotenství	433
Možnosti výživy v prevenci pozdních těhotenských komplikací	434
Výživa ženy bezprostředně po porodu	436
Výživa kojící matky	437
XVII. VÝŽIVA NEMOCNÉHO DÍTĚTE	438
Všeobecné zásady pro přípravu dětské stravy v nemocnicích	438
Strava batolat (dieta č. 12a)	439
Strava větších dětí (dieta č. 12)	441
Některé speciální dětské dietní postupy	443
Strava dětských diabetiků, plánovaná pro dětské nemocnice	448
Rozdělení diet v dětských lázeňských léčebnách	450
XVIII. HODNOCENÍ DIETNÍCH POSTUPŮ Z HLEDISKA FYZIOLOGIE VÝŽIVY	451
Kalorická hodnota diet v průběhu různých chorob	451
Úloha bílkovin v současné dietetice	452
Tuky v dietetice a jejich působení	454
Hodnoty glycidů v sestavě různých diet	455
Vitamíny v dietetice	456
Kuchyňská sůl a ovlivnění celkového vodního a elektrolytového hospodářství při jednotlivých chorobách	456
Dietetický význam vápníku a železa	457
Perspektivy vývoje moderní dietetiky	457
LITERATURA	459
DODATEK. VÝŽIVNÉ HODNOTY NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH POTRAVIN	462
REJSTŘÍK	471